

Horizon

Katholieke school voor speciaal basisonderwijs

Omgangsprotocol SBO Horizon

Inhoud

Voorwoord	3
Toelichting	4
Een veilig klimaat	4
Visie en missie	5
Preventie werkt	6
Onderschrijven	6
De praktijk	7
Het afsprakenboekje	7
Sociale vaardigheden in de groep	8
Lessen sociale vaardigheden	10
Theorie en inzichten	10
Gedragsregels	10
Begeleid buitenspel	11
Buitenspelen en sociale vaardigheden	12
Pesten: voorkomen en aanpakken	13
Regels	14
Samen verantwoordelijk	14
Hoe het werkt	15
Goede begeleiding	15
Tips voor ouders	16
Speciale lessen: internet en social media	17
Goed voorbereid op later	18
Bijlagen	19
Bijlage 1 Meervoudige intelligentie	19
Bijlage 2 Rots- en Waterhuis; logische niveaus	20
Bijlage 3 Opbouw vanuit ontwikkeling als baby	21
Bijlage 4 Weerbaarheid	21
Bijlage 5 Rationeel emotieve therapie (RET)	21
Bijlage 6 Jongens zijn anders dan meisjes	22
Bronnen	23

Voorwoord

SBO Horizon biedt kinderen structuur, duidelijke regels en goed onderwijs. Op onze school hebben we waardering en respect voor de ontwikkeling en de persoonlijkheid van alle leerlingen. We leren kinderen ook met waardering en respect naar elkaar te kijken. Ons doel is dat zij dit respect in de praktijk brengen bij het omgaan met elkaar.

Duidelijkheid zorgt voor veiligheid en voor vertrouwen. Om ouders (en leerlingen) duidelijkheid te bieden, hebben we dit protocol opgesteld. Een 'protocol' is een ander woord voor een verzameling afspraken. In een protocol spreken we af hoe we handelen in bepaalde gevallen. In dit protocol vindt u de afspraken over hoe we op school met elkaar omgaan.

Op SBO Horizon bereiden we onze leerlingen voor op hun toekomstige leven buiten de schoolmuren. Vanuit onze christelijke identiteit helpen wij onze leerlingen zelfbewust in het leven te staan. In ons onderwijs helpen we hen kennis en vaardigheden op te doen, waarmee ze volop deel kunnen nemen aan de samenleving. Sociale vaardigheden nemen daarin een belangrijke plek in.

Als team laten we elke dag zien hoe we met elkaar omgaan. We tonen goede manieren. Dit voorbeeldgedrag nemen kinderen over. Het geeft onze leerlingen een veilig gevoel als blijkt dat wij betrouwbaar zijn in ons gedrag. Zo werken we met elkaar aan een veilig pedagogisch klimaat, waarin kinderen kunnen groeien en zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Met vriendelijke groet namens het team,
Marjolein Triest, directeur

SBO Horizon

Mendelssohnrode 2

2717 CR Zoetermeer

Telefoon: 079 320 06 76

E-mail: administatie@horizon.unicoz.nl

Website: www.horizon.unicoz.nl

Toelichting

Op SBO Horizon streven we ernaar dat iedereen respectvol met elkaar omgaat. Kinderen, maar ook volwassenen. Door respect ontstaat een gevoel van veiligheid. Kinderen hebben dit nodig om zich goed te kunnen ontwikkelen.

Doel

“Alle kinderen moeten zich op de Horizon veilig kunnen voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen”

Met elkaar

Dit doel kunnen we alleen **met elkaar** bereiken. We houden ons doel voor ogen bij alle keuzes die we maken op school: pedagogische, didactische en organisatorische keuzes. Van onze medewerkers verwachten we:

- een grondhouding die gestoeld is op respect voor elkaar;
- een groot verantwoordelijkheidsgevoel;
- dat zij gericht zijn op samenwerking.

Deze grondhouding is terug te zien in alles wat we doen op school. We houden ons aan gemaakte afspraken, helpen kinderen en geven hun het goede voorbeeld door elkaar als professionals te accepteren en respecteren.

Een veilig klimaat

Door de keuzes die we maken, scheppen we ruimte voor het beoogde veilige klimaat waarin kinderen zich goed kunnen ontwikkelen. Het denken vanuit de theorie van de Meervoudige intelligentie geeft vorm aan onze visie op kinderen. **Zie bijlage 1.**

Alle kinderen zijn verschillend in hun talenten en mogelijkheden. Maar talenten en mogelijkheden hebben ze allemaal!

Omgangsprotocol

Veel scholen hebben een zogenoemd 'pestprotocol'. Wij hebben er bewust voor gekozen om dit document een andere naam te geven. We kiezen voor nadruk op positieve waarden als veiligheid, respect en openheid. Goed met elkaar omgaan is breder dan alleen 'niet pesten'.

Voorkomen en aanpakken

We zetten stevig in op het geven van hulp bij het omgaan met anderen. Dat doen we al vanaf de jongste groepen. Elke dag besteden we aandacht aan omgaan met elkaar. Dit is van cruciaal belang om pesten zoveel mogelijk buiten de deur te houden. Door de vroegtijdige aanpak die we voorstaan, willen we alle leerlingen op SBO Horizon de kans geven om zich optimaal te ontwikkelen.

Als het toch voorkomt dat er gepest wordt, zetten we in op een snelle aanpak. Door te werken aan een veilig klimaat op school, maken we de drempel lager om pesten te melden. In dit protocol leest u hoe we hieraan werken en welke afspraken we gemaakt hebben.

Visie en missie

Dit protocol staat niet op zichzelf. Het is onlosmakelijk verbonden en verweven met de visie en missie van SBO Horizon. Hieronder vindt u onze visie op leerlingen (zoals ook verwoord in de schoolgids). Het omgangsprotocol is een uitwerking van deze visie.

Visie op leerlingen

Door een open houding leren kinderen op een respectvolle manier met elkaar omgaan. Op SBO Horizon respecteren en accepteren we elkaars verschillen. Daardoor komen wij tegemoet aan de eigenheid van elk kind. Het is voor ons belangrijk dat leerlingen:

- zicht op en vertrouwen in hun eigen handelen krijgen;
- weten waar hun mogelijkheden liggen;
- zich gezien, gewaardeerd en begrepen voelen;
- weten waar ze aan toe zijn (duidelijkheid);
- weten dat ze worden geholpen op punten waar zij moeilijkheden ondervinden.

Ons onderwijs richten we zo in, dat de leerlingen zich zonder onderbrekingen kunnen ontwikkelen. Het onderwijs stemmen we af op de ontwikkeling van de kinderen. Bij leerlingen die extra zorg nodig hebben, is het onderwijs gericht op het inspelen op de onderwijsbehoeften. Ook de begeleiding is afgestemd op de behoefte van de leerling.

Preventie werkt

Op SBO Horizon zijn we ervan overtuigd dat een preventieve aanpak werkt. Dat is onze kracht. Alles wat we inzetten voor een goede omgang met elkaar, draagt bij aan preventie van pesten:

- Onze principes.
- Trainingen, afspraken en regels.
- Organisatorische, didactische en pedagogische keuzes op school.
- Het gedrag van medewerkers.

Deze factoren staan in verbinding met elkaar, zoals in een raderwerk. Door te zorgen dat het raderwerk 'goed draait', bieden we leerlingen de pedagogische omgeving waarin zij zich kunnen ontplooien.

Onderschrijven

Dit protocol is niet vrijblijvend. We zetten ons samen in voor een goede omgang met elkaar en met al onze leerlingen. Medewerkers, de medezeggenschapsraad en de ouderraad van SBO Horizon onderschrijven daarom gezamenlijk dit omgangsprotocol.

De praktijk

In dit hoofdstuk leest u welke middelen we inzetten om een goede omgang met elkaar te realiseren.

Het afsprakenboekje

Op SBO Horizon werken we met twee afsprakenboekjes: één voor medewerkers en één voor ouders en leerlingen. De afspraken in dit boekje zijn niet vrijblijvend. We zijn alert op het nakomen van deze afspraken. Indien nodig, passen we de afspraken aan als er een nieuw schooljaar ingaat.

Afsprakenboekje medewerkers

Afspraken bieden duidelijkheid. Tegelijk hebben medewerkers de verplichting om zelf na te denken en verantwoorde keuzes te maken. Dit benadrukken we dan ook in het afsprakenboekje voor medewerkers. Om een idee te geven van de inhoud, vindt u hier een kort citaat uit dit boekje: "Je kunt en mag je niet achter regels verschuilen, omdat jij degene met de expertise bent. Je staat boven regels. Toch is het goed om algemene afspraken te maken en te bewaken om duidelijk als één team naar buiten te treden. Dat geeft leerlingen, ouders, externen en onszelf duidelijkheid en rust."

De leerkracht geeft het voorbeeld

Het gedrag dat van de kinderen verwacht wordt, verwachten we ook van de leerkracht. Als kinderen bijvoorbeeld tijdens de les niet mogen snoepen, mag de leerkracht dit ook niet. Mogen de kinderen niet praten tijdens een viering, dan de leerkracht ook niet. We leren de kinderen netjes en zuinig met hun spullen om te gaan. De leerkrachten zorgen ervoor dat ook de lokalen, kasten en magazijnen in orde zijn. Zo geven zij de kinderen het goede voorbeeld.

Zeg wat je doet en doe wat je zegt.

Sociale vaardigheden in de groep

Omgaan met elkaar is elke dag een vast onderdeel van ons lesprogramma. We bieden in elke groep lessen sociale vaardigheden aan.

In de groep

In de groepen werken we met dezelfde 'theorie'. De inhoud van de lessen verschilt per groep, want we vullen de lessen voor een groot deel in met alledaagse gebeurtenissen. Met de kinderen bespreken we bijvoorbeeld hoe je handig kunt reageren als je iets onverwachts overkomt. Dit spelen we vaak uit in een toneelstukje. Bijvoorbeeld: Je pakt je jas van de kapstok en iemand geeft je een duw. Wat doe je?

Gesprekken

In de gesprekken binnen de groepen richten we ons op het onderscheiden van de drie basismanieren waarop je kunt reageren:

- **Knokken:** boos worden, gaan schelden of vechten.
- **Wegkruipen:** er niets van zeggen, het laten gebeuren, huilen, weglopen.
- **Aanpakken:** er rustig en duidelijk iets van zeggen.

Ons doel is de kinderen te leren om problemen **aan te pakken**. Dus: niet huilen, terugschelden of je verdedigen, je niet laten uitdagen en niet kwaad terugdoen. Zeg er een keer rustig wat van en loop waardig weg.

In de groepen hangen picto's (eenvoudige, schematische plaatjes) van de drie manieren waarop je kunt reageren. De plaatjes zijn uitgevoerd in de kleuren rood, geel en groen. We streven ernaar dat kinderen op den duur zelf goed kunnen omgaan met onverwachte gebeurtenissen en kunnen reageren op de 'aanpakmanier'.

Op school is altijd een volwassene zichtbaar in de buurt om te helpen. We leren de kinderen om hulp van deze volwassene te vragen, als dat nodig is. Als er toch incidenten ontstaan, kunnen we in gesprekken met het kind (of de kinderen) teruggevallen op de begrippen die ze geleerd hebben tijdens de lessen.

Van gebeurtenis naar gedrag

Een gebeurtenis in combinatie met de gedachten over die gebeurtenis, leidt tot een gevoel. Dat gevoel leidt tot bepaald gedrag. We leren de kinderen om gedachten, gevoelens en gedrag te onderscheiden.

Voorbeeld 1:

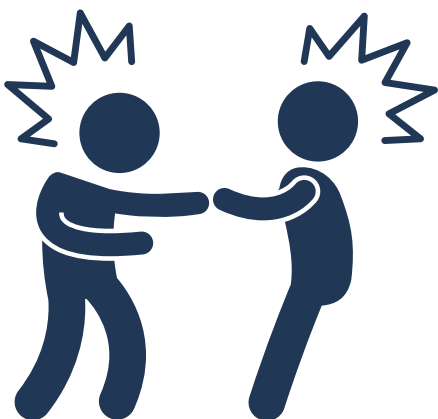
- Tom pakt mijn bal af (gebeurtenis).
- Ik vind dat niemand mijn bal mag afpakken (gedachte).
- Ik ben heel boos op Tom (gevoel).
- Ik geef Tom een duw en pak de bal weer af van hem (gedrag: knokken).

We helpen onze leerlingen om zo naar gebeurtenissen te kijken, dat hun negatieve gevoelens hierover minder sterk worden. Dit helpt hen om effectiever te reageren op gebeurtenissen. Bijvoorbeeld zoals in het voorbeeld hieronder.

Voorbeeld 2:

- Tom pakt mijn bal af (gebeurtenis).
- Ik vind dat niemand mag afpakken, maar afpakken is geen ramp. Ik kan hier goed op reageren (gedachte).
- Ik ben boos op Tom, maar ik wil proberen met hem te praten (gevoel).
- Ik zeg tegen Tom dat ik het niet leuk vind dat hij de bal afpakt en ik vraag hem rustig de bal terug te geven (gedrag: aanpakken).

Drie manieren om te reageren

KNOKKEN

WEGKRUIPEN

AANPAKKEN

- Ik zeg rustig:
- wat ik wil
  - wat ik voel
  - wat ik denk

Lessen sociale vaardigheden

Sociale vaardigheden krijgen op SBO Horizon aandacht in de lessen "Omgaan met elkaar". Deze afwisselende lessen zijn geschikt voor verschillende leeftijden en niveaus van onze leerlingen. Door het schooljaar heen hebben de lessen de volgende opbouw:

- In de eerste zes weken van het schooljaar worden lessen rondom het thema 'IK' gegeven. Deze lessen zijn samengesteld aan de hand van methodes als Klassenbouwers, Grip op de Groep, Natuurlijk Sociaal en vanuit de training Rots en Water. **Zie bronnen.**
- Hierop volgen de eerste vier lessen sociale vaardigheden uit de lessenserie Omgaan met elkaar op SBO Horizon.
- Hierna geven we de lessen rondom 'IK en JIJ'. Deze zijn samengesteld uit bovengenoemde methodes.
- Daarna volgen sociale vaardigheidslessen uit de lessenserie Omgaan met elkaar op SBO Horizon.
- De laatste periode van het schooljaar bieden we lessen aan rondom 'WIJ'. De bronnen hiervoor zijn bovengenoemde methodes.

Theorie en inzichten

Onze lessen "Omgaan met elkaar" zijn opgesteld op basis van bepaalde theorieën en inzichten. Meer hierover leest u in de **bijlagen**.

Gedragsregels

Om respectvol met elkaar te kunnen omgaan, is het belangrijk dat de kinderen weten wat er van hen verwacht wordt. Daarom hebben we vijf gedragsregels opgesteld. Deze hangen in ieder klaslokaal en op een centrale plek in de school.

Dit zijn onze regels op SBO Horizon:

- 1. Op de gang gedraag ik me rustig.**
- 2. Ik speel op een leuke manier.**
- 3. Ik ga naar de juf of meester als ik een probleem heb.**
- 4. Ik luister als er iets aan mij wordt gevraagd.**
- 5. Ik zorg goed voor mijn spullen en die van anderen.**

Begeleid buitenspel

Naast de lessen "Omgaan met elkaar" besteden we ook op andere momenten aandacht aan sociale vaardigheden. Dit gebeurt onder meer tijdens het buitenspelen. We werken met begeleid buitenspel. Daarbij streven we ernaar dat het buitenspelen leuk is voor alle leerlingen.

Op SBO Horizon hebben we zelf een aanpak ontwikkeld voor het buitenspelen: "De kracht van meedoen – een leuke pauze voor iedereen."

Het begint binnen

Het buitenspelen bereiden we binnen in de klas voor. We bespreken bijvoorbeeld met de kinderen wat ze straks buiten willen doen. Daarbij helpen we hen zich alvast in te stellen op het buitenspelen. Bijvoorbeeld door te vragen hoe ze het zouden kunnen oplossen als hun favoriete speelgoed al bezet is.

Om te kunnen zien wat er leeft en waar begeleiding gewenst is, is een observatie nodig. De start van de pauze is hierbij een belangrijk moment. Maar ook informatie uit eerdere observaties gebruiken we om het buitenspelen zo goed mogelijk te begeleiden.

Leerkracht doet zelf mee

Er spelen maximaal drie tot vier groepen tegelijk buiten. Twee of meer leerkrachten en stagiairs (van wie minimaal één bevoegde leerkracht) begeleiden het buitenspelen. Ze verdelen zich over het schoolplein en stellen zich actief op. Daarbij kunnen ze de volgende rollen vervullen:

- **Scheidsrechter.** Begeleidt het spel, maakt duidelijke afspraken en zorgt voor rust en duidelijkheid. Helpt om het spel eerlijk te spelen.
- **Coach.** Stimuleert de spelende kinderen, bijvoorbeeld door het voordoen van sportief gedrag. Kan leerlingen uitdagen om meer rekening met elkaar te houden.
- **Organisator.** Organiseert nieuwe activiteiten en past activiteiten aan, zodat ze interessant blijven voor de leerlingen. Kijkt naar de verdeling van de activiteiten over het schoolplein en helpt zo nodig om deze aan te passen.
- **Instructeur.** Geeft tips en helpt kinderen die moeite hebben met een bepaalde vaardigheid.
- **Helper.** Bijvoorbeeld bij teams maken of een veld afzetten.
- **'Gewoon' extra speler.**

Vaak wisselen de verschillende rollen elkaar af. Doordat leerkrachten actief betrokken zijn, maken we het buitenspelen leuk voor alle kinderen. Dit is belangrijk voor alle leerlingen en met name voor kinderen die meer moeite hebben met buitenspelen.

De meerwaarde van begeleiding

Leerlingen vinden het eigenlijk altijd leuk wanneer een leerkracht met hen meedoet. Het meedoen helpt de leerkracht om beter aan te voelen hoe het spel 'loopt'. Daardoor kan de leerkracht makkelijk tips geven, eventueel aanpassingen doen en sturen op gedrag. Ook het eventueel aanpassen van de regels gaat veel makkelijker wanneer de leerkracht zelf meedoet met een groep.

Structuur en overzicht

De pauze wordt vaak "de leukste activiteit op school" genoemd. Toch is het vaak de pauze die aanleiding geeft tot conflicten (bijvoorbeeld over overtredingen of doelpunten bij het voetbal). Leuk buitenspelen is niet voor alle kinderen vanzelfsprekend, omdat er minder structuur en overzicht is dan in 'gewone' lessen.

Met onze methode "De kracht van meedoen" helpen we leerlingen. We bieden hun structuur en veiligheid, doordat de leerkrachten zelf betrokken zijn bij het spelen.

Meedoen is niet voor alle leerlingen vanzelfsprekend. Dit kan komen doordat het kind wel graag wil meespelen, maar het lastig vindt om dat te vragen. Of doordat kinderen niet mee mogen doen van anderen, omdat ze bijvoorbeeld heel wild spelen. Andere kinderen vervelen zich en verstoren vervolgens het spel van anderen (bijvoorbeeld de bal afpakken). Het helpt leerlingen als ze zien dat de leerkracht zelf leuk meedoet. Een goed voorbeeld werkt aanstekelijk.

Buitenspelen en sociale vaardigheden

Als kinderen buitenspelen, doet dit een beroep op veel sociale vaardigheden. Het gaat onder meer om deze vaardigheden:

- contact zoeken
- vragen of je mee mag doen
- keuzes maken
- samenspelen
- omgaan met winst en verlies
- je houden aan de (spel)regels
- incasseren
- oplossingen bedenken
- duidelijk aangeven dat je iets vervelend vindt
- rekening houden met de ander
- inleven in de ander.

Leeftijd en ontwikkeling

Over een aantal vaardigheden beschikken de meeste kinderen al jong, zoals contact zoeken. Andere vaardigheden kunnen pas op een latere leeftijd worden aangeleerd, zoals inleven in de ander.

Tijdens het buitenspelen wordt er een groot beroep gedaan op het kunnen inspelen op snel wisselende situaties. Bijvoorbeeld: je speelt tikkertje en ineens loopt er iemand op stelten vlak voor je langs. Het vraagt veel van kinderen om goed te reageren op deze snelle wisselingen. Het kan dus gebeuren dat een kind in een 'rustige' situatie wel beschikt over bepaalde vaardigheden, maar dat dit er niet uitkomt bij het buitenspelen. Het buitenspelen is dan ook meer dan 'pauze', het is daarnaast een oefenplaats voor sociale vaardigheden.

Pesten: voorkomen en aanpakken

Door een goed doordachte preventieve aanpak te hanteren, werken we aan een veilig klimaat op school. Dit maakt het mogelijk om pesten snel aan te pakken, als het de kop opsteekt. Op SBO Horizon is elke dag aandacht voor goed omgaan met elkaar. Daardoor willen we bereiken dat leerlingen het snel durven aangeven als er iets niet goed gaat.

Uitgangspunten

Mocht er toch worden gepest, dan werken we vanuit deze uitgangspunten:

- Pesten moet als probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: leerlingen (gepeste kinderen, pesters en de zwijgende groep), leerkrachten en ouders.
- Leerkrachten en ouders zijn alert op de manier waarop kinderen met elkaar omgaan. Als pesten zich voordoet, kunnen leerkrachten (in samenwerking met de ouders) dat signaleren en duidelijk stelling nemen.
- De school beschikt over een directe aanpak van pestgedrag.
- Wanneer de aanpak niet het gewenste resultaat oplevert, kan de vertrouwenspersoon worden ingeschakeld. Zij onderzoekt het probleem, kan deskundigen raadplegen en het bevoegd gezag adviseren.

De vertrouwenspersoon op SBO Horizon is Mildred Roskamp (intern begeleider).

Niet iedereen heeft hetzelfde beeld bij het begrip 'pesten'. We zien onder meer deze signalen als mogelijke signalen dat er gepest wordt:

- Altijd een bijnaam gebruiken, nooit bij de eigen naam noemen.
- Zogenaamde 'leuke' opmerkingen maken over een klasgenoot, die in werkelijkheid kwetsend zijn.
- Een klasgenoot voortdurend ergens de schuld van geven.
- Briefjes doorgeven.

- Beledigen.
- Opmerkingen maken over kleding.
- Isoleren en negeren.
- Buiten school opwachten, slaan of schoppen.
- Op weg naar huis achterna rijden.
- Naar het huis van de gepeste gaan.
- Bezittingen afpakken.
- Schelden of schreeuwen.
- Pesten via social media (zoals WhatsApp, Snapchat, Instagram of Facebook).

Regels

Duidelijke regels helpen om pesten zoveel mogelijk te beperken en positief gedrag te versterken. Aan het begin van elk schooljaar besteden we extra aandacht aan de regels en afspraken. Er is dan ook aandacht voor het omgangsprotocol. Dit omgangsprotocol wordt door alle kinderen uit de groep ondertekend. Dat leerkrachten en ouders het goede voorbeeld geven, is belangrijk. Er wordt minder gepest in een klimaat waar:

- duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar;
- verschillen worden aanvaard;
- ruzies niet met geweld worden opgelost, maar uitgesproken.

Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en de leerlingen wordt niet geaccepteerd.

Leerkrachten, ouders en leerlingen van SBO Horizon nemen duidelijk stelling tegen zulk gedrag. Dat is een van onze uitgangspunten.

Samen verantwoordelijk

Als medewerkers werken we gericht en actief aan een goede sfeer in de groepen. Maar ook de leerlingen zelf zijn met elkaar verantwoordelijk voor een goede sfeer in de groep. Daarom hanteren we deze stelregels:

- Het inschakelen van de leerkracht om hulp te vragen, vatten we niet op als 'klikken'. We brengen kinderen vanaf de kleutergroep al bij: als je gepest wordt of ruzie hebt met een ander en je komt er zelf niet uit, dan mag je gewoon hulp vragen aan de leerkracht.
- Een tweede regel is dat een leerling die zelf niet betrokken is bij het pesten maar dit wel merkt, ook de verantwoordelijkheid heeft om het pestprobleem bij de leerkracht aan te kaarten. Leerlingen zijn tenslotte met elkaar verantwoordelijk voor de sfeer in de groep.
- Een derde regel is dat school en gezin elkaar helpen door een goede samenwerking en communicatie. Elke partij let daarbij op de eigen grenzen, we hoeven elkaar niet te

vervangen. Het is bijvoorbeeld niet de bedoeling dat ouders naar school komen om eigenhandig een probleem voor hun kind op te lossen. De school is verantwoordelijk voor medewerkers en leerlingen. Samen met de leerkracht(en) wordt naar een oplossing gezocht en wordt actie ondernomen.

Hoe het werkt

Dit is wat we concreet doen als we signaleren dat er gepest wordt (dit signaleren kan gebeuren door de gepeste leerling zelf, ouders, een andere leerling of de leerkracht):

- De leerkracht brengt de partijen bij elkaar voor een verhelderingsgesprek. De leerkracht probeert samen met hen de pesterijen op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken.
- Bij herhaaldelijk pestgedrag neemt de leerkracht duidelijk stelling. Hij of zij houdt een duidelijk en bestraffend gesprek met de leerling die pest.
- Bij pestgedrag worden de ouders op de hoogte gebracht van het pestgedrag. Dit geldt voor de ouders van het kind dat pest en voor de ouders van het kind dat gepest wordt.
- De school en ouders werken in goed overleg samen aan een bevredigende oplossing.

Soms heeft de leerkracht de indruk dat er sprake is van onderhuids pesten. In zo'n geval stelt de leerkracht een algemeen probleem aan de orde. Via deze weg probeert hij of zij bij het probleem in de klas te komen. De leerkracht biedt altijd hulp aan de gepeste en begeleidt de pester. Als dit nodig is, gebeurt dit in overleg met de ouders, directie en/of externe deskundigen. Bij aanhoudend pestgedrag schakelen we deskundige hulp in.

Goede begeleiding

We bieden het kind dat gepest wordt goede begeleiding. Dat doen we op de volgende manieren:

- We tonen medeleven, luisteren en vragen hoe en door wie er wordt gepest.
- We gaan na hoe de leerling zelf reageert. Zo krijgen we helder wat hij of zij doet voor, tijdens en na het pesten.
- We laten de leerling inzien dat je soms ook op een andere manier kunt reageren.
- We gaan na welke oplossing het kind zelf wil.
- We benadrukken de sterke kanten van het kind.
- We stimuleren de leerling om zich anders op te stellen.
- We praten met de ouders van het kind (en de ouders van de pester).
- We plaatsen het kind niet in een uitzonderingspositie (bijvoorbeeld door het overdreven te beschermen).
- Als dit nodig is, schakelen we hulp in. Dit gebeurt in overleg met de ouders.

Ook het kind dat zelf pest, heeft goede begeleiding nodig. Dit bieden we op de volgende manieren:

- We praten met de pester en we zoeken naar de reden van het pesten.
- We laten inzien wat het effect van zijn of haar gedrag is op het kind dat gepest wordt.
- We laten inzien welke positieve kanten dit andere kind heeft.
- We schakelen indien nodig hulp in. Dit gebeurt in overleg met de ouders.
- We laten excuses aanbieden.
- Als het gedrag zich herhaalt, spreken we het kind dat pest opnieuw aan op zijn of haar gedrag.

Dit is wat we doen in de groep om het pesten te laten stoppen:

- We maken het probleem bespreekbaar in de groep.
- We stimuleren dat de kinderen een eigen standpunt innemen en eventueel partij trekken voor de gepeste leerling.
- We bespreken met de leerlingen dat "meedoen" met de pester meestal kan leiden tot verergering van het probleem.
- We laten inzien wat het effect van zijn of haar gedrag is op het kind dat gepest wordt.
- We laten inzien welke positieve kanten de gepeste heeft.
- Als dit nodig is, schakelen we hulp in. Dit gebeurt in overleg met de ouders.

Tips voor ouders

Het is fijn voor kinderen als ouders betrokken zijn bij wat er op school gebeurt. Kinderen presteren beter en voelen zich prettiger op school, als ouders en school goed contact hebben en samenwerken. Ouders kunnen veel doen om hun kind te helpen op school. Hoe het kind met anderen omgaat, wordt sterk beïnvloed door de volwassenen om hen heen. Wat leerkrachten zeggen en doen heeft veel invloed, maar wat ouders doen ook. Als school geven we ouders graag de volgende tips mee:

- Geef het goede voorbeeld.
- Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan.
- Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag.
- Leer uw kind voor anderen op te komen.
- Leer uw kind voor zichzelf op te komen.

Pesten op school is niet altijd te voorkomen. Als er in de klas van uw kind gepest wordt, kunt u dat niet zelf oplossen. Wel geven we ouders in dat geval de volgende tips mee:

- Neem de ouders van het gepeste kind serieus.
- Houd rekening met de gevoelens van andere ouders en met de gevoelens van het kind dat gepest wordt.

Als uw kind gepest wordt, geven we u de volgende adviezen:

- Blijf in gesprek met uw kind, houd de communicatie met uw kind open.
- Houd goed contact met de leerkrachten. Pesten kunt u het beste direct met de leerkracht van uw kind bespreken.
- Steun uw kind en laat merken dat u erop vertrouwt dat er een einde aan het pesten komt.
- Stimuleer uw kind om naar de leerkracht te gaan als het weer gepest wordt.

Als uw kind zelf een ander kind pest, adviseren we op de volgende manier te reageren:

- Blijf rustig en probeer u niet zelf schuldig te voelen.
- Mogelijk vindt uw kind dat er een probleem is op school. Luister naar uw kind en neem het probleem van uw kind serieus.
- Probeer erachter te komen waarom uw kind een ander kind of andere kinderen pest.
- Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet, help het om zich in te leven in andere kinderen.
- Corrigeer ongewenst gedrag en benoem goed gedrag van uw kind.
- Maak uw kind duidelijk dat u goed contact hebt met de school en dat u achter de beslissingen staat van de leerkracht (en/of de directie).

Speciale lessen: internet en social media

Op school besteden we veel aandacht aan het veilig werken met internet en social media. Dat doen we in speciale lessen. Ook schakelen we externe deskundigen in om kinderen en ouders goed te informeren over de voor- en nadelen van social media en internet. We maken onder meer gebruik van de hulp van het Jongeren Informatie Punt (JIP), het Opvoedbureau en Halt (vroeger: Bureau Halt). 'Omgaan met elkaar in de digitale wereld' is een vast onderdeel van deze lessen. Bij dit thema betrekken we ook ouders, het liefst in een vroeg stadium (dus niet pas als er problemen spelen).

Feedback

Respectvol met elkaar omgaan is voor kinderen vaak wat lastiger in de digitale wereld. Als kinderen elkaar spreken op het schoolplein, is direct te zien hoe een klasgenoot reageert op een bepaalde opmerking. Deze directe, persoonlijke feedback ontbreekt bij veel social media. Daardoor begrijpt een kind niet altijd wat voor effect zijn of haar opmerkingen hebben op een klasgenootje. Door samen te werken met ouders, helpen we kinderen bewuster te worden van het effect van hun online gedrag. Het gaat om bijvoorbeeld teksten of foto's die kinderen kunnen plaatsen en versturen via WhatsApp, Snapchat, Instagram en/of Facebook.

Internetprotocol

SBO Horizon werkt met een internetprotocol. Hierin zijn afspraken over internetgebruik vastgelegd. Mocht het gebeuren dat kinderen elkaar online pesten (bijvoorbeeld door vervelende teksten te sturen aan een klasgenoot via WhatsApp), dan treedt het omgangsprotocol in werking.

Goed voorbereid op later

Op SBO Horizon bieden we leerlingen een stevige, veilige basis. We helpen kinderen om respectvol met elkaar om te gaan en zich samen verder te ontwikkelen. Door de nadruk te leggen op positief met elkaar omgaan, maken we het mogelijk voor leerlingen om zelf verantwoorde keuzes te maken in de omgang met anderen. Dat helpt hen nu én later.

Bijlagen

Hoe we op SBO Horizon met elkaar omgaan, is goed doordacht en gebaseerd op verschillende theorieën. Over deze theorieën en inzichten vindt u hier meer informatie.

- **Bijlage 1**   **Meervoudige intelligentie**
- **Bijlage 2**   **Rots- en Waterhuis; logische niveaus**
- **Bijlage 3**   **Opbouw vanuit ontwikkeling als baby**
- **Bijlage 4**   **Weerbaarheid**
- **Bijlage 5**   **Rationeel emotieve therapie (RET)**
- **Bijlage 6**   **Jongens zijn anders dan meisjes**

Bijlage 1   **Meervoudige intelligentie**

Intelligentie betekent volgens psycholoog Howard Gardner de bekwaamheid om te leren en om problemen op te lossen. In Gardners visie kan dit op verschillende (meervoudige) manieren. Dit betekent dat kinderen en volwassenen op sommige vlakken meer intelligent zijn dan op andere vlakken.

Volgens Gardners theorie is het mogelijk om verschillende soorten intelligentie te onderscheiden:

- Verbaal / linguïstische intelligentie (taalslim)
- Logisch / mathematische intelligentie (rekenslim)
- Visueel / ruimtelijke intelligentie (beeldslim)
- Muzikaal / ritmische intelligentie (muziekslim)
- Lichamelijke / kinesthetische intelligentie (beweegslim)
- Interpersoonlijke intelligentie (samen slim)
- Intrapersoonlijke intelligentie (zelfslim)

Bijlage 2 Rots- en Waterhuis; logische niveaus

Het 'Rots- en Waterhuis' heeft betrekking op hoe kinderen zich sociaal-emotioneel ontwikkelen. Het 'huis' bestaat uit verschillende niveaus:

- Basis: Zelfbewustzijn / zelfvertrouwen / zelfreflectie
- Vanaf 9 jaar: Veiligheid / assertiviteit / sociale vaardigheid
- Vanaf 14 jaar: Het innerlijk kompas / solidariteit / spiritualiteit

Van onder naar boven wordt het huis als volgt opgebouwd:

- Onderaan (vroegste ontwikkeling) zien we **externe communicatie**: ik en de anderen.
- Bovenaan (latere ontwikkeling) ligt de nadruk meer op **interne communicatie**: ik en mijn binnenwereld.

Logische niveaus

Hoe het Rots- en Waterhuis is opgebouwd, komt overeen met de opbouw via logische niveaus. Dit zijn de niveaus:

omgeving - gedrag - vaardigheden - mening - ik – missie

Deze niveaus hebben betrekking op onderstaande activiteiten. Een kind keert leert deze activiteiten ondernemen in de loop van zijn of haar ontwikkeling.

1. Aanleren vaardigheden
2. Omzetten van vaardigheden in gedrag
3. Het gedrag inzetten in de omgeving
4. Reflectie
5. Een mening vormen
6. Samenwerken met ik-behoud (de eigen identiteit behouden en van daaruit samenwerken met anderen)

Bijlage 3 Opbouw vanuit ontwikkeling als baby

Ook de vroege ontwikkeling van kinderen (als baby) komt terug in onze lessen op school. Bij deze ontwikkeling focussen we op deze vier activiteiten:

1. Voelen
2. Kijken
3. Laten horen om contact te maken
4. Contact maken

Bijlage 4 Weerbaarheid Niveaus van weerbaarheid

Bij weerbaarheid gaat het om weten wat je zelf wilt en voor jezelf opkomen. We onderscheiden vier verschillende niveaus van weerbaarheid:

- **Fysiek weerbaar:** voelen, staan, kracht, mogelijkheden.
- **Mentaal weerbaar:** ontdekken van de kracht van onze uitstraling, leren om je heen te kijken als een baby, we zien elkaar en onszelf op een nieuwe manier.
- **Verbaal weerbaar:** werken met je stem en de invloed die je daarmee kan uitoefenen.
- **Sociaal weerbaar.**

Bijlage 5 Rationeel emotieve therapie (RET)

Rationeel emotieve therapie (RET) is gebaseerd op de visie dat gedrag voortkomt uit bepaalde gedachten. Deze gedachten ontstaan door de manier waarop een kind (of volwassene) naar een bepaalde situatie kijkt. Bij RET horen deze uitgangspunten:

- Gedachten bepalen je gevoel en je gedrag.
- Het omgaan met jezelf en de ander is oplossingsgericht.

Oorzaak, overtuiging en gevolg

In de (oorspronkelijk Engelstalige) theorie van RET wordt gebruikgemaakt van de letters ABC:

- A staat voor aanleiding ('activating event', ofwel de oorzaak).
- B staat voor de bril waardoor je kijkt ('belief' ofwel de onderliggende overtuigingen die iemand heeft).
- C staat voor consequentie ('consequence', ofwel het gevolg).

De kern van de RET komt hierop neer:

B $\Rightarrow$ **C**

Niet zozeer de gebeurtenissen in je leven (A) bepalen hoe je je voelt (C), maar vooral je overtuigingen en gedachten (B) over die gebeurtenissen.

Oefening: een andere bril op

Op gebeurtenissen (A) hebben we niet altijd invloed. Wel op onze overtuigingen (B). Door te oefenen, kunnen de overtuigingen (B) veranderen. We helpen kinderen op SBO Horizon om een andere bril op te zetten. Doel is om anders naar een situatie te kijken: realistischer en rationeler.

Door de andere 'bril' verandert uiteindelijk ook het gevoel dat een kind over een bepaalde situatie heeft. Negatieve gevoelens worden minder sterk en komen minder vaak voor: ontredde, angst, woede, schaamte, minderwaardigheid. Op onze school leggen we dit uit aan leerlingen met de termen gebeurtenis, gedachte en gevoel, gedrag en gevolg (GGG en GG).

Bijlage 6 Jongens zijn anders dan meisjes

Jongens en meisjes maken lichamelijk en sociaal-emotioneel een verschillende ontwikkeling door. De taalontwikkeling gaat bij de meeste meisjes sneller en is daardoor eerder voltooid. Over het algemeen kunnen ze zich beter concentreren op (school)werkjes dan jongens. Jongens zijn iets later met taal en hebben vaak meer behoefte aan lichamelijke activiteiten, zoals buitenspelen.

Natuurlijk zijn er ook grote verschillen tussen meisjes en jongens onderling. Maar door oog te hebben voor de verschillen in ontwikkeling, kunnen we alle kinderen helpen met goed onderwijs en begeleiding die bij hen past.

Bronnen

Voor het schrijven van dit protocol zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Rots en Water, ontwikkeld door Freerk Ykema
- Logische niveaus, geïntroduceerd door Gregory Bateson
- Opbouw vanuit ontwikkeling als baby
- Weerbaarheid op drie niveaus
- Rationeel Emotieve Therapie, (RET-REBT, Albert Ellis). Vanuit programma Faalangstreductie (PI Research, Den Haag).
- Jongens zijn anders dan meisjes
- Internetprotocol Unicoz
- Veiligheidsprotocol Unicoz
- Schoolgids SBO Horizon
- Afsprakenboekje SBO Horizon
- Meervoudige Intelligentie, Howard Gardner
- Omgaan met elkaar op de Horizon, Sociale vaardigheidstraining gebaseerd op het programma "Bang zijn voor andere kinderen". (Geschreven in 1979 door Ringrose / Nijenhuis. Herzien in 2001, aangepast voor SBO Horizon in 2012.)
- Begeleid Buitenspel: De kracht van meedoen!
- Unicoz kernwaarden: Uniciteit, Inspiratie, Openheid, Solidariteit

Horizon

Katholieke school voor speciaal basisonderwijs

Mendelssohnrode 2

2717 CR Zoetermeer

t 079 320 06 76

e administratie@horizon.unicoz.nl

i www.horizon.unicoz.nl